

Indicator	
	Status van soorten en habitats
Meting	
	Staat van instandhouding (SVI) van de soorten van de Habitatrichtlijn in het Schelde-estuarium
Beleidscontext	
EU Habitatrichtlijn (92/43/EEG) Langetermijnvisie Schelde-estuarium	
Waarom deze meting?	
<p>Het streefbeeld 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium verwijst naar de EU-richtlijnen met betrekking tot biodiversiteit en habitatbescherming als basis voor de maatschappelijke erkenning en het vastleggen van de unieke waarden van het Schelde-estuarium (van mondingsgebied tot Gent).</p> <p>In het kader van de Europese Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) moeten lidstaten zesjaarlijks rapporteren over de staat van instandhouding (SVI) van de soorten van Europees belang, de zogenaamde 'bijlage II, IV en V soorten', op biogeografisch niveau⁽¹⁾. Dit gebeurde een eerste maal in 2007. De SVI geeft op basis van objectieve criteria (populatie, areaal, habitat en toekomstperspectief) aan of een soort zich in een 'Gunstige', 'Matig ongunstige', of 'Zeer ongunstige' toestand bevindt⁽²⁾. Instandhoudingsdoelstellingen bepalen de wetenschappelijke maatlaten waaraan de staat van instandhouding moet worden getoetst⁽³⁾. Een toetsing van de instandhoudingsdoelstellingen op niveau van de individuele Speciale Beschermingszones (SBZ) of habitatrichtlijngebieden is wenselijk naar de toekomst toe. Deze rapportage is immers de meest geschikte om de SVI van de prioritair beschermde soorten van het Schelde-estuarium op te volgen. Hoe deze rapportage eruit zal zien en wanneer die zal worden gerapporteerd is vooralsnog niet duidelijk.</p> <p>De 'beschermingsstatus' (BS) van de 'bijlage II soorten' op SBZ-niveau, die eveneens minimaal zesjaarlijks moet worden gerapporteerd aan Europa, kan een aanwijzing geven van de toestand van die 'bijlage II soorten' in de SBZ's van het Schelde-estuarium. De beschermingsstatus geeft op basis van objectieve criteria (elementen van de habitat die van belang zijn voor de betrokken soort, herstelmogelijkheden) aan of een soort zich in 'Uitstekende' (A), 'Goede' (B), of 'Matige/minder goed bewaarde' (C) toestand bevindt⁽⁴⁾. De relatie van de 'beschermingsstatus' met een eventuele toekomstige rapportage van de staat van instandhouding of situatie op gebiedsniveau is niet éénduidig. Momenteel loopt in Vlaanderen het project "conciipiëren monitoring Natura 2000 en beheer" (tot in 2012) en pas dan zal duidelijk zijn waarvoor en hoe die monitoring zal lopen. Ook in Nederland is de toekomstige rapportage nog geen uitgemaakte zaak.</p> <p>Een overzicht van de verschillende rapportages is te vinden bij de opmerkingen punt (7).</p>	
Streefdoel(en)	
Het waarborgen van een gunstige staat van instandhouding van de soorten van de Habitatrichtlijn.	
Parameters	
(i)	Aantal soorten van de Habitatrichtlijn per klasse van de beschermingsstatus (3 klassen), per Habitatrichtlijngebied van het Schelde-estuarium

Ruimtelijk bereik	
NL	VL
De huidige 3 Habitatrictlijngebieden: Westerschelde & Saeftinghe, Zwin & Kievittepolder, Vlake van de Raan, en alle toekomstige nieuwe aanwijzingen van SBZ in het studiegebied ⁽⁵⁾	Het huidige Habitatrictlijngebied Schelde- en Durmeestuuarium van de Nederlandse grens tot Gent en alle toekomstige nieuwe aanwijzingen van SBZ in het studiegebied ⁽⁵⁾
Temporeel bereik	
NL	VL
BS: 2004, gedeeltelijke actualisatie in 2008	BS: 2001, gedeeltelijke actualisatie in 2008 (uitbreiding SBZ 'Schelde- en durmeestuuarium' met de vaargeul)
Databronnen NL	
<p>Dataverancier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit; Programmadirectie Natura 2000 <p>Contactpersoon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Annemiek Adams (a.s.adams@minlnv.nl), beleidsmedewerker Kennis & Systeem Natura 2000 <p>Toegankelijkheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data op te vragen bij aangegeven contactpersoon <p>Formaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Shape - Beschermingsstatus van soorten: Databank voor standaardgegevensformulieren, SDF's 	
Databronnen VL	
<p>Dataverancier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) <p>Contactpersonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Valérie Goethals (valerie.goethals@inbo.be) - Beschermingsstatus & SVI: Desiré Paelinckx (desire.paelinckx@inbo.be) <p>Toegankelijkheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data op te vragen bij aangegeven contactpersonen <p>Formaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habitatrictlijngebieden: Shape - Beschermingsstatus van soorten: Databank voor standaardgegevensformulieren (Standard Data Forms, SDF's) 	

Methodologie NL en VL		
Stappen		Producten
1	Identificeer alle Habitatrictlijngebieden waarvan meer dan 15% van het oppervlak in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium ⁽⁵⁾ gelegen is (zie figuur 1)	Lijst van Habitatrictlijngebieden waarvan meer dan 15% van het oppervlak in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium ⁽⁵⁾ gelegen is
2	Verzamel, per Habitatrictlijngebied, de gegevens over de beschermingsstatus van alle Habitatrictlijnsoorten, en dit voor alle gebieden geïdentificeerd in stap 1	Beschermingsstatus van de Habitatrictlijnsoorten in de Habitatrictlijngebieden van het Schelde-estuarium ⁽⁶⁾
3	Bepaal, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium, het totaal aantal Habitatrictlijnsoorten, waarvoor de BS werd bepaald	Totaal aantal Habitatrictlijnsoorten, waarvoor de BS werd bepaald, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium
4	Bepaal, per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium, hoeveel Habitatrictlijnsoorten behoren tot elke klasse (A, B of C) ⁽⁴⁾ van de beschermingsstatus per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium	<u>Aantal Habitatrictlijnsoorten per klasse van de beschermingsstatus per Habitatrictlijngebied van het Schelde-estuarium</u>
<p>Nota: voor elk van de Habitatrictlijnsoorten waarvoor de beschermingsstatus is bepaald, werd ook de staat van instandhouding op biogeografisch niveau nagegaan (zie ook opmerking 7)</p>		
Aggregatie - desaggregatie		
<p>De meting 'aantal soorten van de Habitatrictlijn per klasse van de beschermingsstatus' kan ook bepaald worden voor het geheel van alle Habitatrictlijngebieden in het Schelde-estuarium samen. Bepaalde soorten komen echter voor in meerdere gebieden waardoor meerdere evaluaties van de beschermingsstatus mogelijk zijn en deze dan gecumuleerd worden in de totale meting.</p>		
Betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van data en methodologie		
<p>De 'beschermingsstatus' maakt deel uit van de standaardgegevensformulieren (Standard Data Forms of SDF's) die de lidstaten minimaal zesjaarlijks moeten opstellen voor rapportage aan Europa. Met de standaardgegevensformulieren wordt (o.a. met de gegevens over de beschermingsstatus van soorten en habitats per SBZ) ook inzicht verkregen in het relatief belang van die SBZ's voor de verschillende prioritair beschermde habitattypes en soorten. Er is echter een kwalitatief verschil tussen de criteria voor SVI en BS. De beoordeling van de staat van instandhouding van Habitatrictlijnsoorten op biogeografisch niveau⁽²⁾ berust op meer stringente criteria dan de criteria voor de beoordeling van de beschermingsstatus⁽⁴⁾ op SBZ-niveau. Het vaak grote verschil tussen de regionale SVI en de beschermingsstatus op gebiedsniveau hangt samen met het feit dat in deze laatste rekening gehouden wordt met herstel mogelijkheden. Binnen het Schelde-estuarium zijn deze doorgaans gunstig, zodat verwacht wordt dat een eventuele huidige slechte kwaliteit (SVI) zal verbeteren. Verder zijn sommige soorten maar voor een klein deel van hun populatie aanwezig binnen het estuarium (Paelinckx, D., pers. comm.).</p> <p>Voorts is de beoordeling van de onderliggende elementen voor de criteria van de beschermingsstatus niet beschikbaar in de SDF-databank waardoor niet kan worden</p>		

<p>opgemaakt waar de specifieke problemen zich situeren.</p> <p>Voor de opdatering van de SDF-databank wordt nog nagedacht over hoe men het onderscheid kan maken tussen een verandering van de beschermingsstatus omwille van nieuwe kennis en verbeterde inzichten of een verandering die effectief wijst op een positieve/negatieve trend met betrekking tot deze BS.</p>
<p>Uitwerking van de meting: verbetering en toekomst</p>
<p>Het blijft wachten op een rapportering over de staat van instandhouding of situatie van de Habitatrichtlijnsoorten op SBZ-niveau om een goede gebiedsgerichte inschatting te kunnen maken over de bescherming van soorten van Europees belang voor het gehele Schelde-estuarium.</p>
<p>Actualisatie- inspanning</p>
<p>De lidstaten dienen zesjaarlijks te rapporteren over de staat van instandhouding (SVI) van de Habitatrichtlijnsoorten op biogeografisch niveau.</p> <p>De SDF-databank moet eveneens minimaal om de zes jaar geactualiseerd te worden of bij ingrijpende veranderingen in de SBZ's of bij het verwerven van nieuwe inzichten.</p> <p>Er zal steeds moeten worden nagegaan of de nieuwe gegevens bruikbaar zijn voor trendanalyse en vergelijking met de voorheen gerapporteerde data. Tot op heden is dit niet mogelijk en worden enkel de meest recente data weergegeven in de meting.</p>

Opmerkingen

(1)

De rapportage op biogeografisch niveau kan een zicht geven op de staat van instandhouding van de soorten per Habitatrichtlijngebied of Speciale Beschermingszone (SBZ) in het Schelde-estuarium, enkel wanneer het relatieve populatie-aandeel van de desbetreffende soort, dat zich in de Habitatrichtlijngebieden van het Schelde-estuarium bevindt, groot is. Deze rapportage is dus alleen geschikt voor soorten die exclusief of grotendeels in het Schelde-estuarium voorkomen.

Vlaanderen behoort volledig tot de Belgische Atlantische Regio (d.i. België ten noorden van Samber en Maas waarbij ook een stuk van Wallonië hoort). Nederland behoort volledig tot de Nederlandse Atlantische Regio. Met de aanwijzing van Natura 2000 gebieden op zee komt daar ook de Mariene Atlantische Regio bij.

⁽²⁾ Criteria en klassen die gehanteerd worden voor de beoordeling van de staat van instandhouding van de soorten van de Habitatrichtlijn op biogeografisch niveau (bron: Natuurrapport 2007).

STAAT VAN INSTANDHOUDING				
	Gunstig	Matig ongunstig	Zeer ongunstig	Onbekend
Populatie	Populatie groter dan of gelijk aan de referentiepopulatie voor gunstige staat EN voortplanting, sterfte en leeftijdsopbouw niet slechter dan normaal	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Populatieafname >1% per jaar EN lager dan de referentiepopulatie OF populatie >25% lager dan referentiepopulatie OF voortplanting, sterfte en leeftijdsopbouw slechter dan normaal	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Areaal	Areaal stabiel of toenemend EN niet kleiner dan het referentieareaal voor gunstige staat	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Areaalverlies >1% per jaar OF areaal >10% kleiner dan referentieareaal voor gunstige staat	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Habitat	Leefgebied is voldoende groot (of stabiel of toenemend) EN de kwaliteit is geschikt voor het lange termijn voortbestaan van de soort	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Leefgebied is duidelijk onvoldoende groot OF de kwaliteit is duidelijk ongeschikt voor het op lange termijn voortbestaan van de soort	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Toekomstperspectief	De vooruitzichten zijn uitstekend of goed; de belangrijkste bedreigingen zijn niet wezenlijk; de soort zal op lange termijn levensvatbaar zijn	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'	Sterke negatieve invloed van bedreiging op de soort; slechte vooruitzichten; levensvatbaarheid op lange termijn in gevaar	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie
Globale beoordeling	Alles 'gunstig' of drie 'gunstig' en één 'onbekend'	Eén of meer 'matig ongunstig', maar geen 'zeer ongunstig'	Eén of meer 'zeer ongunstig'	Twee of meer 'onbekend', gecombineerd met alleen 'gunstig'

⁽³⁾ Voor elke Speciale Beschermingszone (zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied) moeten de lidstaten tegen 2010 instandhoudingsdoelstellingen (IHD) formuleren. Vlaanderen heeft hiervoor eerst Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD) opgemaakt. Nederland heeft de landelijke doelen neergeschreven in het Natura 2000 doelendocument en de profielendocumenten per habitattypen en soort. Vervolgens zullen deze globale IHD vertaald worden naar de afzonderlijke Speciale Beschermingszones. Vlaanderen heeft dit voor het Schelde-estuarium avant-la-lettre gedaan in het document 'Adriaensen, F.; Van Damme, S.; Van den Bergh, E.; Van Hove, D.; Brys, R.; Cox, T.; Jacobs, S.; Konings, P.; Maes, J.; Maris, T.; Mertens, W.; Nachtergale, L.; Struyf, E.; Van Braeckel, A.; Meire, P. (2005). Instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium. *Report Ecosystem Management Research Group ECOBE*, 05-R82. Universiteit Antwerpen: Antwerpen, Belgium. 249 + bijlagen pp., *details*'. Voor Nederland zijn de doelstellingen op gebiedsniveau te vinden in de (ontwerp-)aanwijzingsbesluiten (http://www2.minlnv.nl/thema/groen/natuur/Natura2000_2006/natura2000.htm). De instandhoudingsdoelstellingen worden vertaald naar beheersmaatregelen in de zogenaamde 'Natuurrichtplannen' in Vlaanderen en 'Natura 2000 beheerplannen' in Nederland.

⁽⁴⁾ Criteria en klassen die gehanteerd worden voor de beoordeling van de beschermingsstatus van de soorten van de Habitatrichtlijn op SBZ-niveau (in de standaardgegevensformulieren of Standard Dataforms, SDF's). De criteria en klassen die zullen worden gehanteerd voor de beoordeling van de staat van instandhouding of situatie op SBZ-niveau zijn nog niet duidelijk.

Criteria	Klassen		
Mate van instandhouding van de elementen van de habitat die van belang zijn voor de betrokken soort	Elementen volkomen gaaf (i)	Elementen goed geconserveerd (ii)	Elementen in matige conditie of gedeeltelijk aangetast (iii)
Herstelbaarheid	Herstel gemakkelijk (i)	Herstel mogelijk zonder buitensporige inspanningen (ii)	Herstel moeilijk of onmogelijk (iii)
Beschermingsstatus	Uitstekend bewaarde toestand (A) Elementen volkomen gaaf, ongeacht beoordeling tweede criterium	Goed bewaarde toestand (B) Elementen goed geconserveerd, ongeacht beoordeling tweede criterium OF Elementen in matige conditie of gedeeltelijk aangetast en gemakkelijk herstel	Matig of minder goed bewaarde toestand (C) Alle andere combinaties

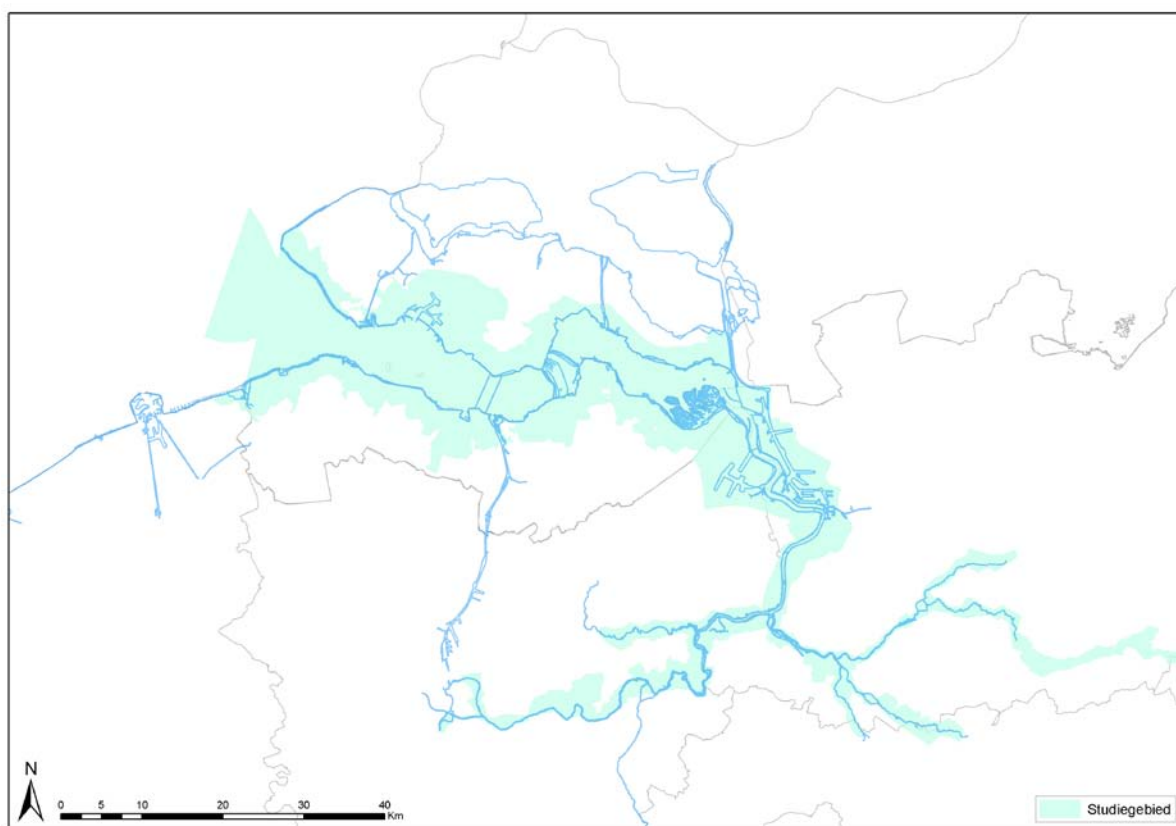
⁽⁵⁾ Het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin).

Van den Bergh, E.; Van Damme, S.; Graveland, J.; de Jong, D.J.; Baten, I.; Meire, P. (2003).

Studierapport natuurontwikkelingsmaatregelen ten behoeve van de Ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium; Op basis van een ecosysteemanalyse en verkenning van mogelijke maatregelen om het streefbeeld Natuurlijkheid van de Lange Termijn Visie te bereiken. Werkdocument RIKZ, 2003.825x. [S.n.]. 99 + annexes pp., [details](#)

Couderé, K.; Vincke, J.; Nachtergaele, L.; Van den Bergh, E.; Dauwe, W.; Bulckaen, D.; Gauderis, J. (2005). Geactualiseerd Sigmaplan voor veiligheid en natuurlijkheid in het bekken van de Zeeschelde: synthesesnota. Waterwegen & Zeekanaal NV: Antwerpen, Belgium. II, 74 pp., [details](#)

Natuurcomplex Zwin = het grensoverschrijdend geheel van natuurgebieden tussen de verstedelijkte badplaatsen Knokke-Heist en Cadzand-Bad. Het omvat de (in de toekomst ook uitgebreide) Zwinvlakte met omsluitende duinen en dijken, en de aansluitende Vlaamse en Zeeuwse natuurgebieden. Voor Vlaanderen zijn dat het Natuurpark Zwin en de Zwinduinen en -polders. Voor Zeeuws-Vlaanderen zijn dat de Kievittepolder, de ten oosten van het afwateringskanaal gelegen Nederlandse Willem-Leopoldpolder en de stadswallen van Retranchement. Het natuurcomplex Zwin is na uitbreiding van het Zwin circa 900 ha groot.

Figuur 1: Kaart van het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin)

⁽⁶⁾ Overzicht van de soorten van Europees belang in de Habitatrichtlijngebieden, zoals aangegeven in de SDF-databank. Voor de soorten aangeduid met (X) werd door Vlaanderen of Nederland geen beoordeling van de beschermingsstatus gemaakt omdat de soort slechts in 'verwaarloosbare' mate (categorie D in de SDF-databank) in het SBZ voorkomt.

Code	Latijnse soortnaam	Nederlandse soortnaam	VL: Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent (BE2300006)	NL: Westerschelde & Saeftinghe (NL9803061)	NL: Zwin & Kievittepolder (NL3000027)	NL: Vlakte van de Raan (NL2008003)
1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Bittervoorn	X			
1149	<i>Cobitis taenia</i>	Kleine modderkruiper	X			
1099	<i>Lampetra fluviatilis</i>	Rivierprik	X	X		X
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Kamsalamander	X		X	
1095	<i>Petromyzon marinus</i>	Zeeprik		(X)		X
1102	<i>Alosa Alosa</i>	Elft				X
1103	<i>Alosa fallax</i>	Fint		X		X
1351	<i>Phocoena phocoena</i>	Bruinvis				X
1364	<i>Halichoerus grypus</i>	Grijze zeehond				X
1465	<i>Phoca vitulina</i>	Gewone zeehond		X		X
1014	<i>Vertigo angustior</i>	Nauwe korfslak		X		
1903	<i>Liparis loeselii</i>	Groenknolorchis		X		

⁽⁷⁾ Een overzicht van de verschillende rapportages in het kader van de Habitatrictlijn

	NL	VL
SVI op landelijk niveau	Te Raadplegen in het Natura 2000-doelendocument*	Niet van toepassing
SVI op sub- landelijk niveau	Niet van toepassing	Te raadplegen in het rapport gewestelijke (Vlaanderen) instandhoudingsdoelstellingen**
SVI op niveau van de biogeografische regio	Voor Nederland per definitie gelijk aan SVI op landelijk niveau	Te raadplegen in het rapport NARA 2007***
SVI of situatie op gebiedsniveau	Nog te bepalen	Nog te bepalen
Beschermingsstatus (Standard Data Forms, gebiedsniveau)	SDF-Databank	SDF-Databank

* **Anon.** (2006). Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Den Haag, Nederland. 228 pp., [details](#)

** **Paelinckx D., Sannen K., Goethals V., Louette G., Rutten J. & M. Hoffmann** (red.). Gewestelijke doelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen. Conceptversie.

*** **Dumortier, M.; De Bruyn, L.; Hens, M.; Peymen, J.; Schneiders, A.; Van Daele, T.; Van Reeth, W. (Ed.)** (2007). Nature Report 2007: status of nature in Flanders: figures for policy purposes [Natuurrapport 2007: toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid]. *Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2007(4). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel, Belgium. ISBN 978-90-403-0271-8. 335 pp., [details](#)